

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 37.

У НОВОМ САДУ 11. СЕПТЕМБРА 1886.

ГОД. II.

ДУГА.

Кад угледам дугу, помислим на себе,
И сетим се дана из прошлости бајне;
Кад угледам дугу, помислим на тебе,
И сетим се наше среће малотрајне,
Кад се заволесмо,
Па се зажелесмо.

Ено, гледај само, како часом сине
И небеса плава дивотом украси,
Шарени се мало, па одједном мине,
Нестане јој лица, сјај јој се погаси.
Тако је и с нама
И са милинама.

Некад нам је љубав сијала и расла,
Као дуга шарна, кад се небом шири,
Док није до сласти заносних порасла,
А после и живот и страст се умири.
Бујности неста
А љубав преста.

И ја те сад гледам равнодушно тако,
Као да те досад никад не познавах,
А живот ми вене потихо, полако,
К'о дуга, кад с плава неба ишчезава:
За мало сине,
За навек мине.

Вл. М. Јовановић.

ПОД ОБРАЗИНОМ.

ПРИПОВЕТКА.

НАПИСАЛА МИЛЕВА СИМИЋА.

(Наставак.)

Ка две недеље после тога седио је трговац Мостић у својој соби у великој кожној наслоњачи. Тога дана није никуда излазио, јер се нешто није добро осећао. Крај њега је седела кћи му Ивана и брижљиво му је обвијала колена великом топлим марамом.

»Хвала ти, дете моје, тако ће бити сасвим добро. А сад ходи, седи крај мене, да се разговарамо«, рече и помилова је својом слабуњавом руком по свиној коси. Она ћутећи принесе ближе малу ниску столицу па седне чело његових ногу.

»Јеси ли добро размислила о свему, што сам ти синоћ говорио?«

»Јесам«, прошапта она.

»Па шта имаш да ми кажеш?«

На његову руку кану крупна суза.

«Је ли то сав одговор?» упита и показа

јој сузу на руци. »То онда толико значи, да мој предлог не усвајаш.«

Она се диже, обви му руке око врата па завани кроз плач:

»Не могу.«

»Имаш ли ти права, основана разлога за то?«

»О, и сувише. Реци ми, зар би ти могао штети, да се ја удам за човека, кога не трпим, који ми је несносан? Та помисли само, како је ружан.«

»То се теби сад чини; али касније ћеш се навићи на њега. Петровић је човек озбиљан, имућан, вредан, није ни престарио, а ти си му јако омилила. Сад, што није леп — но, то тек није његова кривица.«

»То је истина; али није ни моја кривица, што ја не могу да га тршим.«

»Ти с тога сад тако судиш, јер још не можеш да заборавиш Радивоја. А ја се томе доиста чудим. Ти добро знаш, како се он понашао, а ти још на њега мислиш. Ти, моја поносна девојка!«

Ивана наслони главу на његова колена.

»Знам, да како да знам. И ја ћу га забора-
вити, али сад је још сувише рано.«

»Е синко, мени не ваља посао, што сам према теби тако мек, али томе је, разуме се, понајвише узрок, што си и сувише рано оста-
ла без матере. Но ма на што мислио, моје тврдо убеђење је то, да би у овој прилици било по тебе најбоље, да ти заповедим, да се удаш за Петровића.«

Она му се загледа у очи. »Зар би ти могао то учинити?«

»Мислећи на твоју корист, бих. Јер не ваља само садашњост имати пред очима, тре-
ба мало и у будућност загледати. Године лете, а ти знаш сама најбоље, колико си добрих прилика одбила због Радивоја, па ето видиш, како ти је он то вратио.«

Она зајеца.

»Ја те не смем штедити«, настави он; »у таквим приликама истина најбоље лечи. Ја имам доста искуства. Да је место мене крај тебе сад каква жена, она би ти то исто рекла, али наравно мало нежније, али ја, видиш, то не умем. Ја сам научио, да све говорим про-
сто, онако како јесте; а да бих ја хтео да те усрећим, о томе тек не треба да те уверавам.«

»Али ако ме даш Петровићу, не само да ћеш ме унесрећити, већ и убити.«

»Па шта си ти наумила да буде с тобом? Не рекох ли ти већ, да године лете.«

»Зар сам ја тако престарила, да не могу још које време девовати?«

»То не кажем. Али ти не смеш с ума сме-
тнути, да сам ја не само стар човек, већ и човек болешљив. А ја сам рад, пре него што стиснем очи, да знам, коме ћу те поверити.«

»Па зар си за то изабрао Петровића?«

»Мени се чини, да се ја у њему не варам.«

»Да бог да!«

»Шта велиш?«

»Да бог да, велим.«

»Ти дакле сумњаш?«

»О, немој ме ништа више питати. Остави ме на миру још који дан.«

»Хоћеш ли још да се промислиш?«

»Хоћу.«

»Добро, ја ћу чекати. Али ти унапред ка-
жем, да добро пазиш, шта радиш, јер може мени пасти на ум, да се променем па да за-
поведам, а не да молим. А мени се чини, да би по нас обоје боље било, да останем ова-
кав, какав сам.«

Таман је то завршио, а на вратих са ука-
за Динићка.

»А где Маре, баш добро, што си дошла,« поздрави је Мостић, »молим те, води ову малу јогуницу онамо у собу, па је мало разведри. Ти ћеш најбоље знати, како с њом треба, јер мени то некако не иде од руке.«

»А шта се опет десило?«

»Е, шта? Стара песма. Још се никако ни-
је решила, да ме послуша. А ето реци јој и ти, ко би могао једне зле рећи против Петро-
вића.«

»Доиста нико«, рече Динићка.

»Но, кажем ја. А она га не трпи, и по-
мисли, не трпи га зато, што није леп. Какав ми је опет то разлог! Ко је још тражио лепоту у мушкараца. Да, молим те узми је ти ма-
ло пред-а-се, можда ћеш ти бити боље среће од мене.«

»Не водите бриге, ја ћу већ своје учини-
ти«, рече Динићка, узе Ивану под руку те њих две оставише старца сама.

»Зар и ти против мене?« рече Ивана, по-
што су ушле у њену собу и сале на мали диван од црвене кадифе.

»Којешта! Како само можеш и помислити!
То сам ја тек само онако рекла; имам ја за тебе лепих, врло лепих вести.«

»Не вараш ли ме?«

»А кад сам ја то чинила?«

»Опрости, откад сам се у Радивоју прева-
рила, од то доба сумњам у сваку реч; још мало па ћу сумњати и у оно, што сама кажем.«

»Али шта би ти, да ти ја кажем, да Ра-
дивој у целој ствари доиста није крив?«

»То су празни разговори. Та море ври-
варош, да се он жени и да узима Лепосаву Стајићеву.«

»Како да није! Ваљда би Зорићка то од мене затајала!«

»Ко зна, какви је узроци гоне на то, да
ћути.«

»Но, ја ти сад не могу потанко рећи све,
шта је у ствари и шта сам наумила; али да сам себи скројила план, по коме ћу се управ-
љати у неком послу, то стоји. Сад колико ћу у томе успети, то је дакако у божијој руци.«

»Па кога се то управо тиче?«

»А да кога другог, до тебе. Зар ти мислиш, да има на свету још кога, коме бих за љубав ја то чинила, што ћу чинити теби?«

»Хвала ти на томе, али реци ми, молим те, какве си ми то гласе донела.«

»Ја мислим, да ћеш бити задовољна, кад ти кажем, да сам дознала из најпоузданијег извора, да тебе Радивој још и сад воли.«

Преко Иванових усана прелети тужан осмејак.

»Боже мој«, рече, »како ли је тебе лако о чему убедити!«

»Та још и не знаш, у чему је ствар, а већ сумњаш.«

»Имам на жалост и сувише основа за то. Зар ниси ономад, кад смо се сањкали, приметила, да су њих двоје били заједно на прозору, и колико се мени чинило, мора да јој је он говорио нешто врло занимљиво, јер га је она ванредно љубазно гледала, а мене моје очи још нису превариле.

»То си ти онда учила, кад смо ми мало застали, да кочијаш нешто на коњима намести.«

»Да.«

»То се теби, видиш, учинило, јер си гледала на њих љубоморним очима, а може бити да је он Лепосави говорио о сасвим обичним стварима.«

»Ти хоћеш само да ме умириш.«

»А знаш ли ти, да је баш та девојчица припомогла томе, да ја дознам, да тебе Радивој још воли.«

»Лепосава, она да је томе припомогла?« упита Ивана изненађено.

»Баш главом она. Слушај само, па суди сама. Ја не знам, да ли је теби познато, да је то врло ваљана, врло духовита, али за њене године и сувише детињаста девојчица. Напросто речено, безазлена је до крајности.«

»Па?«

»Па јуче, кад си ми ти поручила, да се не можеш самном сањкати, послала сам ја по Зорићкину Милицу и њу. Али како Милица није било добро, сањкала се самном само та мала безазленка. И за време, док смо се сањкале, наговорила ми је ствари, о којима ћу имати месецима шта да мислим. Између осталог поче најпре говорити о том, како је њена мати наумила, да је уда за неког богатог старца, који би јој по годинама могао бити отац.«

»То је ужасно. А она разуме се да неће.«

»Па то је природно. Особито онда, кад девојка већ има на уму некога, за кога би се хтела удати.«

»А је ли ти рекла, ко је тај?« упита Ивана а очи јој стале на Динићки.

»То додуше није.«

»Знала сам, да ће тако бити.«

»Шта си знала?«

»Па зар ти не погађаш, зашто је она то затајала?«

»А, разуме се, да погађам. Зар сам јој ја толико позната, да би ми могла поверити и своје најтајније ствари?«

»А како ти је поверила оно, што велиш, да ти је рекла?«

»Што она у опште нема дара за ћутање.«

»А како је умела да прећути оно, што је најглавније?«

»Но доста зло, ако већ ни то не би умела. Али слушај даље, јер она ми је доиста много рекла.«

»Но?«

»Да јој је Радивој обећао, да ће јој бити на помоћи, да се не само опрости свог несносног младожење, већ да ће у њене матере измолити, да јој дозволи, да се уда за онога, за кога она хоће.«

»А то је, то је?« питала је Ивана у крајњем нестриљењу.

»То је један млад човек из К. Но, је ли ти сад јасно?«

»Тако?« шапу Ивана да се једва чуло.

»Да, да. И ја се надам, да више нећеш бити љубоморна на ту девојку; а да то не треба да чиниш, уверићеш се још више, док ти кажем, шта ми је казала за Радивоја.«

»Брзо, брзо!« молила је Ивана.

»Помислите, рече ми, и господина Радивоја Радића хоће да ожене неком девојком, која се њему не допада. А кад сам ја запитала, ко му то провадише, казала ми је, да је кћи и зет госпође Ђурићке.«

»Доиста?«

»Тако је. Али слушај даље: но господин Радивој ће се тешко ожени, говорила је даље, он има другу девојку, која је њега истиница неверила, али коју он још и сад воли. То ми је, видиш, рекла.«

»Је ли могуће?« викну Ивана изненађено, »па зар је могао он све то исповедити том детету?«

»Боже сачувај! Тек можеш претпоставити, да он није тако лакоуман. Не На моје

питање, откуд она све то зна, рекла ми је искрено, да је прислушкивала на вратих, када се њена мати разговарала са госпођом Софијом, која је била код њих. И, несташко мали, одмах ми се извинила, да је она само зато прислушкивала, што се говорило о Радивоју, кога она врло поштује. Но, шта сад велиш на то?»

»Не умем ништа да ти кажем. У мојој се глави мисли тако испрекрштале, да нисам у стању да се разаберам.«

»Е, али видиш, ја сам се сасвим разабрала, и знам, шта ћу.«

»Да чујем.«

»Данас не могу више. Али ти само кажем, уздај се у бога и у мене. Буди сасвим мирна, не брини се ни за што.«

»Ни за што велиш«, уздахну Ивана, »а шта да буде са Петровићем, шта ли са мојим оцем?«

»Све ће бити моја брига, ослони се само на мене.«

»Бојим се, бојим се, да се ти сувише уз-

даш у промисао божију. Треба да знаш, да ја из свег очевог разговора видим, да је његова велика жеља, да се ја удам за Петровића.«

»Али ће га та жеља проћи, чим чује за Петровића оно, што сам чула ја.«

»Шта?«

»Пет! — засад нек је доста«, шапу Динићка некако важно. »Причекај још мало, док та цела ствар боље сазре, па ћеш онда видети, шта може Динићка.«

»Па докле да ја чекам? Мени је отац дао тек неколико дана времена, да се промислим.«

»Та и мени не треба много времена. Али молим те, зар ти не мислиш ведрије гледати? Гле, та време је да се креним«, заврши, опрости се са Иваном, сврну и Мостићу да му каже збогом па оде.

Ивана целу ту ноћ није ока свела. Једна мисао гонила је другу. Час се чудила Динићкиним речма, а час опет томе, како је могуће да њу Радивој воли а да јој не дође, и с том мисли је и зора затекла у постељи неиспавану.

(Наставиће се.)

ЦРТИЦЕ УГЉЕНОМ.

О Д ХЕНРИКА ШЕНКЈЕВИЧА.

С ПОЉСКОГ ПРЕВЕО РАЈКО.

(Наставак.)

После тога се расправљале још неке ствари „цивилне природе“ и све су махом, ако се нису мање или више тицале генијалнога Золзијевича, пресуђиване сасвим самостално, на кантару чисте правде, који је био обешен о здрави глупиначки разум.

Част и у томе енглеском начелу неинтервенције, којег се, као што је споменуто, држала „интелигенција“, јер усљед тога је слога и једномишљеност ретко, врло ретко помућена била узгредним припоменама о капљи, сушици, куги и т. д. које су изражавали у облику жеља и странке узајмице а и саме судије. Мислим, да то неоцењиво начело неинтервенције заслужује сваку хвалу и ради тога, што су све ствари и тужбе могле бити тако доконане, да и јача и слабија странка уплати свагда извесну, сразмерно доста знатну своту „на канцеларију.“ То је узгред зајамчивало тако жељену неутралност кнеза и писара у општинским институцијама а поред тога одучавало је људе од пијанчења и подизало морал глупиначке општине на таку висину, о којој су узалуд снивали философи XVIII. века. Ваља напоменути и то, ма да у осталом нисмо накани, да о том изразимо похвално или прикорно мњење, да је го-

сподин Золзијевич записивао у протокол само половину своте, која је била одређена „на канцеларију“, јер је друга половина одређивана на „непредвиђене случајеве“, који су могли да задесе писара, кнеза и одборника Гомулу,

Напослетку су дошле на ред криминалне парнице, усљед чега је подворнику издан налог, да сужње доведе пред суд. Није потребе да спомињем, да је у општини Глупинцима уведен био најновији и захтевима цивилизације најпогоднији систем целуларнога затвора, т. ј. да се сужњи затварају посеще. Зли језици не могу никад то сумњичити. Још се и данас може свако уверити, да у кнежевском свињцу у Глупинцима има четири преграде. Сужњи седели у њима сваки за се, у друштву са животињама, о којима „Зоологија за младеж“ говори: „Свиња, животиња нечиста, названа тако због своје нечистоће“ и т. д., са животињама, које природа није одарила роговима, што такође може служити као доказ њине увиђавности. Сужњи су дакле седели у таком друштву, које им, као што се зна, није могло ни најмање сметати, да се одају рефлексјама, да размисљају о извршеним злочинима и да се заверавају,

да ће се поправити. Подворник се тада без поговора упути том целуларном затвору и из његових ћелија доведе пред суд не двојицу, него баш двоје преступника, из чега читалац може лако увидети, како је деликатна дубоко-психолошки замршена парница долазила на расправу глупиначком суду. Што јест, јест, парница је била архи-деликатна. Неки Ромео, иначе Вах Рехњо, и нека Јулија, иначе Башка Жабјанка, служили заједно у једнога господара; он био слуга, она слушкиња. И што да тајим: љубили се тако силно, да нису могли живити једно без другог, као Невазендех без Безевендеха. Но за мало, па се угњезди љубомора у срцу Јулијином, јер је спазила једном Ромеа, где нешто подуго ашикује са Јагном, девојком из двора. Од тога часа је несретна Јулија само вребала прилику. И тако једнога дана, кад је Ромео, мимо Јулијино очекивање, сувише рано дошао из поља и горонадно заискао да једе, дошло је до окршаја и међусобних пребацивања и том приликом је измењено узајмиче неколико туцета удараца песницом и варјачом. Трагови тих удараца јасно се огледали на модрицама идеалног лица Јулијиног и на расцепљеном челу озбиљнога, мушкога Ромеа. Суду је сад остало да изрекне, на чијој је страни правда и ко ће коме да плати као отштету, како за љубавну неверу тако и за последице окршаја, пет форината, или да се званично изразимо, седамдесет и пет сребрних копјејака.

Здраву духовну језгру глупиначког суда још није окужио отровни дах западни, те тако, мрзећи из дубине душе еманципацију женскиња, као нешто сасвим противно идиличним својствима словенским, суд даде прву реч Ромеу а овај, метнувши руку на расцепљену главу, стаде овако беседити:

— Славни суде! Та куја већ одавно ми не да мира. Дођем ја к'о поштен човек на вечеру, а она мени: „Битанго“, вели, „господар још у пољу, а ти се већ довук'о? Хоћеш“, вели, „да се завучеш за пећ, па да памигујеш на ме?“ А ја, верујте, нисам никад на њу намигивао, већ откако ме видела, да сам Јагни из двора помогао извући ведро из бунара, од то доба зло на мене. Бацила ми чинију на сто, мал' се јело није просуло, а после не даде ми ни да једем с миром, већ заопуцала: „Погани једна, неверо, обешечае, суфрагане један!“ Тек кад ми рече „суфрагане“, ја њу по лабрњи, знате, било је у љутини, а она мене варјачом по глави...

Ту се већ идеална Јулија није могла да уздржи, већ стиснувши песницу и пруживши је под нос Ромеу, закрешти:

— Лажеш! лажеш! лажеш! Лажеш као песето.

Затим пустила ојаћеном срцу да вољу, почела грозне сузе лити и остревуши се свему, поче да говори:

— Славни суде! Тешко мени, јадници, до Бога милога! Није истина, да сам га видела с Јагном на бунару, ослепили обоје! Неверниче, велим му, колико си ми пута говорио, да ме волиш, да би ме чисто појео од милине. Црк'о да Бог да, занемιο за увек! Нисам га ударила варјачом, него само ивером. Сунце још високо, а он се допуњао из поља, па хоће да ждере. Ја му лепо велим: обешечае један, господар у пољу а ти већ докасао! Али суфраган нисам му рекла, Бога ми, нисам! Триста га...

На то кнез позва оптужену на ред, приметивши јој у облику питања:

— Хоћеш ли ти језик за зубе, вештицо једна?

Настала тренутна тишина; суд почео да кроји пресуду и — да нежна осећања према ситуацији! — пет форината није платила ниједна странка, али тек да суд одржи свој углед и за равнање свима љубавним паровима у Глупинцима, осуди оптуженике још на двадесет и четири сахата целуларног затвора и да плате „на канцеларију“ свако по једну рубљу у сребру.

Од Ваха Рехња и Башке Жабјанке „на канцеларију“ педесет копјејака, запише господин Золзикјевич.

После тога је била скупштина затворена. Господин Золзикјевич одмах устао, повукао чакшире, пешчане боје, горе а љубичасти прслук доле. И одборници хтедоше већ да се разилазе, већ се машали за чапке и бичеве, кад ал се изненада врата, која су била после навале прасаца затворена, нагло широм отворе и на њима се укаже Репа, таван као ноћ, а за њим Репина и гаров.

Репина била бледа као крпа: на лепим, нежним јој цртама огледала се туга и очајање, а у великим, црним очима светлуцале сузе, сливајући се полако низ образе.

Репа упао смело, поносито дигао главу, али кад је спазио цели суд, одмах је изгубио „присуство духа“ и доста тихим гласом поздрави:

— Хваљен Исус!

— На веке векова! — одговорише у глас одборници.

— А шта ви хоћете? — запита строго кнез, који се у први мах збунио, али је већ дошао к себи. — Имате л' какву тужбу? Јесте л' се потукли, шта ли?

На велико чудо умеша се писар:

— Пустите их нека говоре.

Репа поче:

— Славни суде... Нека славни...

— Ћути! Ћути! — прекиде га жена — дај, да ја говорим, а ти седи с миром.

Затим отаре кецељом сузе и нос и уздрхталим

гласом поче да приповеда све по реду. Ах! куд се она, сиротица, упутила! Ето, дошла да тужи кнеза и писара, — коме... кнезу и писару. „Преварили га, говорила, обећали му шуму ако потпише, и он потписао. Дали му педесет рубаља а он био пијан, па није знао да продаје и своју и моју и детињу срећу. Пијан је био, славни суде, пијан као мајка!“ говорила је даље већ у јецању. „Та пијан човек не зна шта ради, та и на суду гледају кроз прсте, кад пијан човек што скриви, јер, веле: није знао, шта ради. Имена вам божјег, зар би трезан човек продао срећу своју за педесет рубаља? Ој, смилујте се мени, њему и невином детенцету! Куд ћу, несретница, сама, самохрана на свету без њега, без њега сиромаша! Ој, Бог ће вам дати среће, Бог ће да вас награди за нас бедне!“

Од плача не могаше даље да говори. И Репа је плакао и брисао сваки час прстима нос. Одборницима се ражалило, погледали један на другога, па опет на кнеза и писара, не знајући шта да чине.

Међутим се Репина наново сабрала и почела да говори:

— Сиромаш лута и говори као луд. Тебе ћу, вели, убити, дете удавити, колебу запалити, ал на војску нећу, па нећу. А шта сам му ја, јадница, крива? Шта је дете криво? Не мари сад ни за кућу, ни за косу, ни за сикиру, већ само седи у соби па уздише, боже, уздише, а ја сам само чекала суд; та ви имате и Бога и душе, ви нећете допустити толику неправду. Исусе Назарјанине, о мајко божја ченстоховска, смилуј се, помози нам!

Неко време чуло се само јецање Репинино, док најзад не прогунђа један стари одборник.

— Бо'ме то није лепо човека опити, па га продати.

— Јест, то је гадно! прихватише остали.

— Бог вас благословио и мајка божја! — повиче Репина клечајући на праг.

Кнез поцрвенио, мргодио се и одборник Гомула, обојица погледаше на писара, који је свеудиљ ћутао, али кад је Репина свршила, осече се на одборнике:

— Ви сте будале!

Настала тишина, чуо би како трава расте, а писар настави:

— Црно на белом стоји, ко од своје воље потпише уговор, томе суди морски суд, а знате ли ви, будале, шта је морски суд? Ви то, будале, не знате. Морски суд је...

Ту извади мараму, убрише нос и ладним званичним гласом продужи:

— Који глупак не зна, шта је морски суд, нека само забада нос у то, па ће знати, шта је морски суд, чак ће га седма кожа заболети. Тешко ономе,

ко се уплеће, кад се ко од своје воље потпише. Уговор је потписан, сведоци су ту па готов пос'о! Тако је то у јуриспруденцији, а ако не верујеш, гледај у процедуру. Па и ако си пијан, шта онда? А зар ви, будале једне, не пијете свагда и свагде?

Да је сама главом богиња правде с мерилом у једној руци а голим мачем у другој измилила иза пећи и изненада стала међу одборнике, не би их већма застрашила, него тај морски суд, јуриспруденција и процедура. Неко време владала глува тишина и тек у неке одазва се Гомула тихим гласом, на који се сви тргли, чудећи се чисто његовој смелости:

— И није друкчије! продаш коња, попијеш; продаш вола, попијеш; продаш свинче, попијеш. Таки је то адет.

— Па ни онда се није пило друкчије, него по адету, умеша се кнез.

Одмах се и одборници смелије окренули Репи:

— Није вајде, како си скувао, онако кусај.

— Зар си ти дете? Зар ти не знаш, шта радиш?

— Та неће ти тамо главу откинути.

— А кад одеш на војску, можеш код куће најмити слугу; нек те он замењује у господарству и код жене.

Смех се разлегао по целој скупштини.

— Ви ни сами не знате, настави Золзикјевич, у што се смете мешати, у што не. Ето на прилику, Репа је претио жени и детету, зарекао се, да ће запалити колебу, ту се, на прилику, можете умешати а и треба да спречите, да се тако што не догоди. Кад је Репина дошла на тужбу, не треба да оде одавде без правиче.

— Није истина! није истина! зајауче очајно Репина — ја се нисам тужила, он мени није ништа криво учинио. О Исусе! О Боже милостиви! Је л' ово смак света?

Но суд се није на то освртао, већ је доконао овако: Репини, не само да се нису ништа помогли, него још суд, старајући се по правди за сигурност Репине жене, осуди Репу на два дана затвора у свињцу. А да му не би више таке мисли долазиле на памет, одређено је, да плати „на канцеларију“ две сребрне рубље и педесет копјејака.

Али Репа ћипи, цикне као бесан, да неће у свињац, а „на канцеларију“ баци не две, него педесет рубаља, што их је добио од кнеза, рекавши: „нека их узме ко хоће!“ Сад је тек настала галама и гужва.

Подворник хтеде да одвуче Репу; Репа њега песницом, — он Репу за косе; Репина у дреку а један је одборник дохвати за врат и избаци на врата испративши је песницом по крстима; остали одбор-

ници помогли подворнику, да одвуку Репу за косе у свињак. За то време писар је записао: Од Баврона Репе „на канцеларију“ 1 рубљу и 25 копјејака.

Решина се упутила пустој колеби, као ван себе. Ништа није видила пред собом, спотицала се о сваки камен на путу, ламала руке над главом и запевала:

— Јао! јао! јао!

Кнез је био иначе добра срца, па идући полако с Гомулом у крчму рећи ће:

— Чисто ме мало и жао те жене. Треба да вам дам још једну мерицу пасуља, је л' те?

(Наставиће се.)

НОВО КУПАТИЛО У БАЧКОЈ.

ОД М. ПЕТРОВИЋА.

Красна ти је и лепа наша Бачка. У њој је пуно свега, што може срце да зажели. Пуно је веселих момака и лепих девојака, старих слободњака и младих настражњака, пуно је у њој вина и смока. Не каже се бадава: богата Бачка, нит се чезне без узрока: весела Бачка!

Једно нема Бачка, нема величанствену природу око себе. Нећу тим да кажем, да је Бачка са свим без природних красота. Ко уме, да их цени и кад су мале, ко има очи, да открива лепоте и тамо, где су скривене за обичне гледаоце, тај ће и на бачком земљишту наћи и ако не пуно, али наћи ће доста ствари, које ће га моћи раздрагати и дух му уздићи. Та природа је свуда распрострла своје чари, и на вечном леду и у жаркој пустињи, само свуда у својој форми. Гледати је треба само и разумети је.

Невероватно ће то дакако изгледати онеме, који не зна себи Бачку друкчије да представи, него као непрегледну равницу, покривену монотоним њивама, које овде онде, а гдегде и почесто, прекидају велике и мале баре. Ради тих бара ставили би многи Бачку скоро под оптужбу.

Боже мили, као да је Бачка крива, што има бара! И зар су Бачкој њене баре на одмет? Нема ли зар она ништа од својих бара?

Има! рећи ће с уздахом можда и гдекоји Бачванин. Има пуно јутара необрађене земље, има заходних путова, комараца и мушица, густе магле и многе грмљавине! Али такви су људи. Учини им какво добро, учини им пуно добра, све ће заборавити и једва ће се кроз сан тога сетити. Али ни најмање зло неће никад с ума сметнути и вечно ће бити прекор на теби.

Тако пролазе и бачке баре. А није баш ништава корист, коју има од њих Бачка. Баре дају без икаква трошка треску, дају лов и од велике су вредности при одрађивању гусака и патака, од које живине има Бачка лепу корист. Многе бачке баре врло су zgodне за обрађивање конопље и врсноћа бачке кулеје има много њима да се захвали.

Пређашњих година, док још нису знали фабрички да производе соду, није била незнатан бачки произ-

вод ни сода, која се побирала око многих бара. И данас побира доста њих ту соду за домаћу потребу, кад кухају сапун. Пуно је сиромашнијега света, који пере рубље у барама и оне су им замена за сапуњавицу.

Некоје од бачких бара сматрају се још од старих времена као лековите. У њима се кунају болесници и с успехом се лече од многих недуга.

Већ то, што бачке баре могу да служе за толике цели, показује, да оне нису обичне баре, да нису просто устојана кишница, огњиште трулежи и смрада.

И збиља је посведочила хемијска анализа, да су многе бачке баре богате минералним честицама и да су по своме квалитативном и квантитативном саставу сличне многој минералној води, која долази из извора. Скоро у свима налази се обично соде. На том основу назвао их је писац у својој расправи о бачким барама*) управо „алкаличним“ водама.

Неке од тих бара имају у себи поред соде још и знатнију количину кујнске соли, те по томе одговарају тако званим алкалично-муријатичним изворима.

Сразмерно је мало бачких бара, у којима се као трећи главни саставак налази још и Глауберова со или натријум-сулфат.

Тим својим минералним саставцима разликују се бачке баре битно од обичних бара по осталим крајевима наше земље. Зацело би било интересантно дознати, откуд долазе поменути саставци у бачке баре.

И соду и кујнску и Глауберову со донесе у њих киша са земљишта велике угарске равнице, на којој се та тела све до данас налазе као последњи трагови некадањег мора, које је пре много векова покривало овај крај Европе. У том погледу су бачке баре истина неми, али за онога, који уме из лица да чита, ипак речити споменици давне, различитим променама богате прошлости.

Где се данас простиру плодне њиве, ту се ширило дакле некада море и у место тешких класова

*) Види „Алкаличне баре у сомборској околини“ у Летопису 1883. Свеска I.

таласали се ту у давној давнини бесни морски вали.

Кад је то време било ?

Као што рекосмо, врло давно, свакако пре тако зване глацијалне епохе, у којој је лед покривао највећи део данашње Европе. Да је у том добу већ постојала Угарска као суха земља, за то има више сведочаба.

То показују остаци од животиња онога доба, који се налазе на више места у Угарској. Тако има и учитељска школа у Сомбору један зуб од мамута, грднога слона глацијалне епохе, који је нађен у бачком Потисју. А и на бреговима виде се често трагови некадањих глечера. Међу осталим може то да се примети и на Харшању, брегу код Вилања (у Барањи). Јужна страна тога брега је голет, а у стене његове упаране су многобројне бразде, које теку од венца према подножју брега.

Овога лета био је на том брегу професор пештанског свеучилишта *Сабо*, који је себи многе заслуге стекао за геолошко познавање Угарске. Као што ми је његов пратилац на том путу, професор *Петер* из Печуја причао, мисли *Сабо*, да су оне бразде на стенама трагови од некадањих глечера.

Кад је било глацијално доба у Европи, то једва да се даје исказати бројевима. Ипак су астрономи израчунали, да је то доба морало бити највећма развијено пре 210.000 година и да је престало од прилике пре 80.000 година.

Бачко је море пак још много старије. Далеко би нас одвело, кад бисмо се овде упустили да говоримо о приликама, са којих је то море престало. Који се читаоци за то интересују, моћи ће то читати у пишчевој већој расправи „Баре у Бачкој“, која ће изаћи у једној од идућих свезака Летописа.

Да се вратимо самим барама. Као што рекосмо, те су баре лековите у многим болестима, али се до скоро у њима купали само прости људи, јер не беше на њима саграђене ни купке нити беше у опште ичега, што би могло примамити бољи свет, да тамо долази. Само најтежи болесници, којима већ никакве страноземске купке нису помогле, долазили би гдекад на бачке баре поред свих тешкоћа, које су биле са тим скопчане.

Још пре много година мислили су неки о томе, како би се бар једна од тих бара дала уредити као сувремено купатило. Тако се већ у једној мађарској књизи од год. 1843.*) помиње то за *Палић* код Суботице, која је највећа бара у Бачкој. Али дотични писац преломио је уједно штап над тим планом, поглавито из разлога, што квантитативан састав бар-

ске воде не може бити постојан, него се мења и по годинама и сваке године по годишњем времену.

Него то стручњачко мњење није поплашило подузетне Суботичане. Што су себи једном у главу уселили, то су хтели по што по то да изврше. То је стари обичај Буњеваца! И збиља подигло се год. 1853. неколико лепих зграда на Палићу, купка се отвори и на брзо разгласи. Сваком годином поче она све више да цвета и сада је Палић омиљено место, на ком се радо скупљају сви Бачвани, који траже лека, одмора или весеља. Па и шпорт се тамо већ у велике тера. Где су пре само жабе кркетале, оре се данас звуци модерне музике и развијали су скоро сасвим старе музиканте.

И преко у Банату, где се такођер у Потисју налазе сличне баре, пониче у новије доба једна купка на бари. То је *Русанда* код Меленаца. Деоничарско друштво отворило је год. 1868., али је већ после две године морало да напусти. Средства друштва не беху довољна. Истом неколико година после жртвом покојног меленачког трговца *Јосифа Клајића* подиже се наново купка на Русанди. Год. 1879. отворише је свечано. Лепе зграде красе сада Русанду, а приход од њих ужива по Клајићевом завештању српска црква у Меленцима. Као што е радошћу чујем, ово купатило врло лепо напредује.

Успех Суботичана није давао мира њиховим суседима у Немеш-Милитићу. Зашто не би и они могли имати купатило, кад је и код њих под селом лена красна бара? Пролетос склопише у потаји деоничарско друштво, да се околна села не досете, јер и та имају своје баре, које су дакако све из реда лековите. По првој тачци штатута могли су деонице добити само рођени Немешани. Тако је било и право, само Немешани нека се од баре обогате, а не да вуку корист од њиховог блага — којекакви Чивути из белог света. Штета, што су само заборавили, да тамо, где се мисли подићи купатило, треба дубље руку у џеп турити.

Како се изненадих, кад једнога дана лепога месеца маја ове године узех у руку сомборски мађарски лист и нађох у њему објаву дотле непознатог купалишног одбора, којим се публици јавља, да је основано ново купатило у Немеш-Милитићу. Исто има по огласу сва својства као и Палић, а састарано је за сваку удобност гостију. „Позива се општинство, да ново купатило посећује што многобројније.“

Обрадовах се, кад видех, да опет једној бачкој бари предстоји лепша будућност, ма да је у објави само онако од ока речено, да је ново купатило сасвим као и Палић.

*) Tognio Lajos, Nehány szó Magyarhon ásványvizeiről, Pesten, стр. 29.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Напред је наиме већ наглашено, да су бачке баре по свом саставу тројаке.

У прву врсту спадају баре, у којима се као главни саставци налазе сода, кујнска и Глауберова со, а осталих је састојака само у малој количини. У ову врсту спада међу осталим *Иванчица бара* код Сомбора. Много више него у Бачкој као да се налазе такве баре у банатском Потисју. Купатило *Русанда* представник је тога типа бара.

У другу врсту спадају баре, у којима се као главни састојци налазе само сода и кујнска со, а осталих је тела тек мало. Међу те баре спада и бара *Девџ* код Ђурђева у Шајкашкој. Представник тога типа бара је купатило *Палић*.

У трећу врсту спадају баре, које имају само соду као главан саставак, а осталих је тела у њима истом мало. Овамо спада већина сомборских бара и само око тих бара побирана је пређашњих година сода за трговину, јер код других бара била је она много већма нечиста од оних других тела. Такве су баре код Мадараса, Алмаша, Чавоља, Станишића, Риђице (пре Леђена), Крушевља, Гаре, Вашкута и Гакова. Од свих бара, које је писац имао досад прилике да испита, најбољи је представник тога типа бара *Коловрат* код Риђице. Име ово није историјског значаја, него је — као што ми рече покојни стари парох у Риђици *Стеван Николић*, који ме је пре две године до те баре пратио — народно, а долази отуд, што се вода у тој бари у колу врти. Ова трећа врста бара није имала до ове године отликованог представника, а сада га има у новом купатилу у *Немеш-Милитићу*.

Разуме се, да сам прву прилику уграбио, да ново купатило посетим. Једног лепог летњег дана седох са три друга на кола и дадох се у Немеш-Милитић или, као што се обично укратко каже, у Немеш. То место лежи иначе на жељезничкој прузи, богато је и велико, броји преко 3000 душа. Сем неколико дошљака сви су племићи и чиста овејана буњевачка порекла, ма да капуташа хоће да су Мађари и говоре буњевачки само кад морају. Али кад се поднапију, што, веле, није ретко, хоће и да запевају буњевачку,

Беше рано у јутру кад се провезосмо кроз чисто, лепо уређено село. Стадосмо пред баром, која лежи под самом Телечком, те се не може рећи, да нема леп положај.

Из крајње сеоске куће дотрча одмах једна жена са кључевима. Мислила је, да смо купалишни гости, и хвалила нам је на сва уста целовитост воде, која је „саевим иста као на Палићу.“ То је ваљда по упутству одбора уза сваку реченицу понављала.

Али моје друштво провело је целу ту ноћ весело на једном салашу, те одвратисмо немешкој нимфи, да не желимо да се купамо, јер смо већ доста мокри, него смо само дошли, да видимо нову бачку знаменитост.

Купатило је саграђено у самој бари од дасака. Има шест кабина, три за женскиње и три за мушкениње, и још сувише две друштвене купке.

Вода је за бару чиста и бистра, само кад је захитисмо у чашу, видех, како по њој плове хиљаде и хиљаде циприса, малих животињица из одељења рака. Бива, као што сам доцније дознао, да се и по која пијавица ухвати госту за тело. Али то најпосле, веле, ништа не чини.

Код баре има и блата, те коме је воља, може се купати и у блату. Дакле и то као на Палићу!

— А има ли много гостију? запитасмо послужитељу.

— Бо'ме пуно, па и таквих, који се по три пут на дан купају, беше јој одговор.

Међутим за сво време, док се око баре забависмо, видесмо, да је дошла у купатило само једна буњевачка помодарка, која мора бити — по изгледу јој судећи — да је тражила у бари лек од сала.

По свему томе виде читаоци, да је ново купатило у Немеш-Милитићу још врло скромно. И то је иначе боље него ништа.

Али ако Немешани желе и странце да привуку у своје купатило, онда треба друкчије рукаве засукати.

Нужна је пре свега зидана зграда за кабине и место за грејање воде, да би се ослободила од живих створова у њој и да топла долази у каде. А не треба да забораве ни на хемичара и лечника, који ваља своје да кажу о тој води.

За то ће дакако требати доста новаца. Али без трошка нису ни Суботичани створили Палић!

Опростисмо се весело од новог купатила са жељом, да га сваком идућом годином видимо у свѐ лепшем и лепшем руву.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ЖИСТАК.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

XII.

Пречестнѣйшій Господине,

мени любезнѣйшій и высокопочитаемий.

Ево вамъ краткогъ одговора на ваша два писма: Све љу вамъ ђервоуе (печатне и рукописне, Ваше, Гершићеве и Соларићеве) изрезати на едномъ листу и додати къ Рѣчнику, па нека люди бираю по вољи; и я љу ваше употребити у Рѣчнику, зашто ми се најболѣ допада.

Ево 'вако е Гершићево ђерв: ѣ; опетъ е болѣ, него Соларићеве, али е врло налику на ѣ, ель и енѣ неваляю ни сашта (по моме и Копитарову мнѣнью); то ћемо мы начинити; немайте вы бриге, само будите готови примити, или барем слећи раменима па љутати. —

Айде нека иде градски, изженити, ишепати и т. д. али зашто оттворити? по каквом е то вкусу? Ђегођ дођу заедно зе онде се з избаци н. п. раставити, расути, искочити, раселити, расо и т. д. Вы сте казали, да будемо конзеквент, и оћемо вала! Србљинѣ, Србадїя, Српски, Српкиња, Српче и т. д. не бойте се ништа. Наша е побѣда; Грке (старе) ћемо метнути предасе и народъ Српскїй: мозакъ мозга, дрозакъ дрозга, дрозговићѣ и т. д. мѣсао да, а не мѣслѣ, такођерѣ а не такође; тако су га Срби посрбили; такође не значи кодъ насъ ништа.

Оду на Видовданѣ читали смо я и Копитарѣ е особитымъ чувствованїемъ, мени се особито допада; ево вамъ неколико примѣчанїа о нъой: надымѣ не може бити него надымѣ (или надымѣ за неволю); мѣсто вранацѣ метните ждрао (т. е. ждралѣ), зашто Србљн приповедаю, да се тако звао конѣ Милошевѣ; мѣслимѣ, да е болѣ нѣясе, него нѣнясе: тако исто (мѣслимѣ) мѣсто пакленый проклетый (тако га Србљн титулираю); не знамѣ, може

ли у Српскомъ езику бити божество (божѣство)? може бити, да ми говоримо божѣство?

Гледайте дипломе те препишите какођуѣ, па ћемо ѣ без сумње печатати са црквенимъ словима; юштѣ кадѣ бы сте могли дати каквомъ молеру да намѣ измолуе сва слова на едномъ листу па бысмо ѣ дали изрезати на бакару. И Душану е ѣ требало, да како. Башѣ Вамѣ вала на овомъ почетку Душанове дипломе. Како е по Карловцима? Шта говори Ча Стева? Пошљите мы ако сте што преписали од Слещца Филипа. Еда нађосте преко Генерала Продановића оне пѣсме, што самѣ Вамѣ наручивао? Есте ли добили втору Част Любомира? Знамѣ да ће вамѣ се допасти предисловіе; Али се башѣ немойте врло поносити, ни пркосити ми; Зашто боимѣ се да не буде:

„Ђера Туре Краљвића Марка,
Ђера море да! оће Туре оће!

„Бѣжи Марко преко поля равна;
бѣжи море да! оће Туре да посїече, и оће вала!
Кад се Марко натрагѣ повратио
Бакѣ анасанаситѣ! и т. д.

Наручите опетъ Арси Молеру за оне развалине. Већ е доста (нисамѣ се надао и онолико да љу вамѣ писати) зашто итимѣ Демелићевой кући, да му честитамѣ брату крсно име; тамо љу и ручати и ваздан се разговарати са Госпођом (ето вам ѣо) Мацомѣ и са старомѣ Демелићкомѣ. Сима ми е опетъ писао изъ Видина, и послао ми неке пѣсме. Поздравите све познанике и приятелѣ (како у Шишатовцу, тако у Лежмиру, у Дивошу, кодѣ Фрушићеве куће, али немойте заборавити). Копитарѣ Васѣ любезно поздравля. Будите здрави, и пишите ми одма. Збила како су вамѣ виногради и шљиве? Како ли жита и остали уѣвѣи? Овуда се люди вале са свачимѣ. Чувайте Станишину кућу. —

У Бечу на Петров данѣ 1817.

Вукѣ

ЛИСТИЊИ.

МЕСЕЧНИ ПРЕГЛЕД

ПЕРИОДИЧНЕ СРПСКЕ И ХРВАТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ.

МЕСЕЦ АВГУСТ:

Осим ових и осталих листова, које приказивасмо и приказујемо, познати су нам за ову годину ћирилицом још ови политични у Београду: „Самоуправа“, „Видело“, „Српске новине“ (званичне), „Бео-

градски дневник“, „Нови београдски дневник“, „Нова уставност“; у Новом Саду: „Српски народ“; у Сарајеву: „Просвјета“; стручни: у Београду: „Тежак“, „Домаћица“, „Ратник“, „Службени војни лист“, „Просветни гласник“ (службени лист српског министарства), „Архив српског лекарског друштва“, „Народно здравље“, „Хришћански весник“; локални: у Ду-

бровнику: „Глас Дубровачки“, у Нишу: „Нишке новине“; у Шапцу: „Шабачки гласник“, у Крагујевцу: „Златибор“, „Весник“; *хумористично-сатирични*: у Београду: „Муња“, „Грбоња“, „Брка“, у Митровици: „Зоља“, у Сплету: „Драшков рабаш“, у Земуну: „Србинови записници“; *децији*: у Београду: „Мала Србадија“; — дакле још 28. Бележимо их, да и сами покажемо, колико нам недостаје, па да овај преглед буде што потпунији. Можда има и још који, али и од ових ми већину знамо тек по имену и дознамо за њих случајно. Многи су од тих престали, изашавши можда једва неколико пута, а биће да је неки дао гласа о себи тек у огласу, да ће излазити, па се није сунцу ни показао. — Да знамо, колико свега ове године до данас имађасмо периодичних листова и часописа, додајемо тому броју број листова, које приказивасмо; и то: 4 *забавно-поучна* (Јавор, Бршљан, Гусле, Босанска вила); 4 *књижевно-поучна* (Летопис, Гласник срп. ученог друштва, Годишњица Чупићеве задужбине, Српство); 10 *политичних* (Застава, Наше доба, Браник, Србобран, Српски лист, Одјек, Глас Црногорца, Београдске општинске новине, Сарајевски лист, Општина); 8 *стругичних* (Школски лист, Учитељ, Старица, Глас истине, Истина, Гудало, Позориште, Право); 2 *женска* (Српкиња, Женски свет); 4 *локална* (Бачванин, Садашњост, Панчевац, Глас народа); 1 *шалив* (Стармали); 4 *деција* (Невен, Српче, Голуб, Родољуб); — дакле 37. То је политичних 18, стручних 16, локалних 9, хумор.-сатиричних 7, књижевно-поучна 4, децијих 5, за женске 2. Свега 65 које листова, које часописа, које годишњака. — Ако узмогнемо, донећемо бар оволико и о периодичној књижевности, што латиницом изилази.

*

Јавор (31.—35.) има у 31. броју на челу листа некролог Ђорђу Рајковићу. Песама има у ово 5 бројева по једна од Радивоја Кошугића, Н. Д. Илића, митрополита Саве Косановића: „На Голоти“ (у броју 34.), а највише од Мите Поповића, (ту је од 32.—35. броја његов превод Арањева „Зле жене“, а у 35. једна изворна и 6 преведених песама, што их је некада песник сам био сиевао на мађарском језику. „Ти преводи“, вели др. Пачу у писму уреднику „Јавора“, „могу се сматрати за последњи песнички рад његов“. Као што је познато, Миту је снашла ужасна несрећа, јер је умно оболео. Боже дај, да оздрави! Превод „Зле жене“, ма да је већ једном донео Обрад Белеслији у „Стармалом“, као што примећује и уредник „Јавора“, свакако је добро дошао, јер Мита Поповић је вештак у превађању. — Приповетке осим свршетака и наставака из прошлих бројева ове су нове: „Прва тајна“, хумореска, прерадио Милан Светозарев (бр. 33. и 34.); наместо Толстојева: „Кавкаског роба“ почиње у 34. броју приповетка Сватоплука Чеха: „Говор лиша“, а у 35. броју почео Абукаем „Приповетку пуну бриге и зебње. (Чисто се кажем, што сам је написао: У потеру!“ — Поучни чланци: у 31. свршава професор Мојо Медић о „Чоколади“ и Л. Томановић својих: „Осам дана по Црној Гори“ (красна су то путничка писма, пуна народољубља и података за познавање тог драгог камења српске круне, као што рече Бранко за Црну Гору); у 32. почиње Светислава Коларовића: „Месец као небесно тело“. — У листу има 31. број од М. Ш. Максимовића (у Минхену) цртицу (à la Тургењев: „Senilia“): „Идеал“, у 32. пише др. Фр. С. Краус у Бечу: „Коју о на-

шим (?) Јахудијама“. У књижевности приказан је у 31. броју Кирстеов: „Der Bergkranz“, у 32. почиње се „Одговор Заставином Рахметовићу“, па се не свршава ни у 35., (и сувише почасту тому делији!); у 32. свршио В. В. Вукасовић свој приказ: „Smailagić Meho“, на коју књигу Краузову има приказ и проф. Јован Живановић у 34. броју; а у 35. почиње приказ књиге: „Gesellschaftsreise nach Dalmatien 1866“ — Под Уметност наставља се кроза свих 5 бројева оцена Толингерових: „Пулољака“. Осим осталих обичних бележака има и један одговор уредника „Јавора“ на нашу белешку у прошлом месечном прилогу, на коју је уредник овог листа дао изјаву у 34. броју „Стражилова“. На ту изјаву дао је у 34. броју „Јавора“ уредник тога листа опет своју изјаву. Кога занима, нека је прочита. Ми не налазимо за вредно обазрети се на њу, нити се упуштати у такве размирице, које су прешле првашње своје границе и скренуле у најприватније као и у најаваничије странпутице, које ни најмање не спадају на ствар. Истини у атар само толико морамо овде јавно изјавити, да уредник овог листа одиста није писао ону белешку о „Јавору“ по ју је написао један од сталних сарадника овом листу, који за овај месечни преглед региструје садржај „Јавора“.

Гусле. Бр. 6. и 7. изашао је уједно 15. августа. Осим наставака из прошлих бројева има (целу) хумористику (?) С. Тешића: „Снови и јава“, а свршен је чланак Ј. Миодраговића: „Дарвин и школа“. Песама има од Обрада и Вл. М. Јовановића. Осим тога пуно је „Вести из књижевног и уметничког света“, а у „Књижевном прегледу“ приказане су неке књиге, које смо и ми баш по овој свесци „Гусала“ довели у прошлом броју „Стражилова“.

Глас Истине (бр. 15. и 16. има некролог Ђорђу Рајковићу. Поред наставака из прошлих бројева има ново: Проповед, коју је у Новом Селу говорио парох Јован Малушев. У 16. су броју из „Српских новина“ прештампани „Важни догађаји“ (из „Шаметара“ за месец Април).

Истина. Лист за богословску науку и пастирску практику. Издају професори православног богословског завода. Излази половином и концем сваког месеца по старом календару на читавом табаку велике осмине. Година I. Цена је за Аустро-Угарску 3 фор. на годину а за Србију 8 динара. Овога смо месеца добили број 15. (21.) којем је ово садржај: 1. „Социјализам и хришћански брак“. Пише Данило Јов. Прица. (Наставак). 2. Посланица Галатима. Тумачење прве и друге главе, од Милутина Думића. 3. Поглед на религиозно васпитање и наставу“. Пише протосинђел Хрисант Гркинић. 4. Одговори на питања из пастирске праксе. (Колико мора бити сведока (кумова) при венчању и какви морају бити?) 5. Преглед главних сувремених догађаја у цркви. (Православна црква на острву Кипру. — Православна мисија у Кини. — Старо-католички конгрес.) 6. Књижевне вести и оцене. 7. Календар за месец Август.

Viencas (33.—37. бр.) има песме: Ђура Арнолда (Играч, Увело цвијеће) и Аугуста Харамбашића (Мртва ноћ. — Приповетке наставља из прошлих бројева, као и Фр. Рачког: „Успомена о Русији“. — У 33. и 34. бр. пише др. Фр. Марковић по расправи др. Х. грофа Красињскога о „Споменику Мицкјевичу“. — У 35. броју од Фр. Ш. Кухача: „Музикологија“, где се писац бори о приоритет изналазка музикологије као нове науке. — Листак је као и обично пун разноврсних бележака: уз слике, што их доноси у својим бројевима, из књижевности, и т. д.

Balkan (16. и 17. бр.) свршио је песму А. Харамбашића: „Роб“; приповетке осим наставака доноси нове: од Ш.

М.: „Дугарева љубав“, Франа Мажурапића „Двије цртице“ (Жена, Наше жене), Бура Турића: „Интерес“, В. Крчарића цртицу: „Зли биљеван“; — чланак дра Х. Ј.: „Шта је динамит?“ и наставља почетке рецензије. — Осим тога у списку разне белешке; и (у 16. броју) велику слику: „Осуда Јана Хуса“, и (у 17.) слику: „Томан и горска вила“.

Босанска вила (14.—16.) има песме: Божицара Н. Вршчанина баладу: „Миланов дуг“, Манојла Ђ. Призренца „Дижмо браћо децу нашу!...“ и Јована Радивојевића-Ваџића: „Завјет“. — Приповетке: свршетак од П. Ђенића: „Низ крвавих дуката“; почетак М. Ђорђевића Призренца: „Мушкобана“, приповетка из сеоског живота у Србији; Радослава Марковића: „Дивљак“; Божицара Н. Вршчанина: „Нечиста стијена“; и Граничара цртица са села: „Под крушком“. — Старица Јово Х. Н. Бесаровић написао (у 14. бр.) успомену из младости: „Из Стабола у Сарајево.“ — Настављају се кроз сва три броја Кечетове успомене о „Сердару Екрему Омер-паши“. — Свештеник Ст. Н. Давидовић написао чланак: „Градишка негда и сад“ (у 14.—15. бр.). — У 16. почиње јавно предавање: „О стању данашње народне привреде и о начину, којим би се то стање поправити могло“. — Народне умотворине: Песме: из збирке Косте Банића (Роса робиница, Н. Б. Попадића: (Сестра Дели-Јованова), Ст. Трифковића (Клетва), Душана Ст. Поповића, Заничанина (Вјереница бега Јован-бега, Јадовање горе шимширове, Јован-бег се с љубом завадио, Смрт племените Маре, Несуђеница, Баше Сарајевске, Гуслиле су гусле Јаворове...), В. М. Ђ.—ћа (Девојка је туђина братила), и В. К. Чајничанина (Вино пије Василије). — Народне приповетке из збирке Н. Т. Кашиковића (Сиромашак и његов син, у 14. и 15. бр.), П. С. Иванчевића (Ајдуковић). — Народне гатанице: Гатање српског народа око Сарајева, забиљежио поп Стево Тривковић (у 15. и 16. бр.) Око прибирања народних умотворина стиче „Б. В.“ великих заслуга са својим вредним скупљачима. — Осим тога је у сваком броју као обично књижевних и културних белешака, библиографија, и т. д. — У 16. броју позива др. Ф. С. Краус и др. М. Хоернес у име антрополошког друштва у Бечу учитеље и свештенике у Херцег-Босни, да притеку у помоћ Србину учитељу са Корчуле Виду Вулетићу Вукасовићу, вредному и већ познатому скупљачу срп. старина, којег друштво то шаље у оне крајеве, да бележи разне старинске натписе. Добро те је ипак тај посао поверен Србину и савесну човеку. Рад његов може имати само користи по прибирање разних старина у оним крајевима. И ми му желимо срећно! — Последњим 16. бројем пристала је и „Б. В.“ у редовно излажење, што с хвалом спомињемо овде.

Невен има у 15. броју на челу слику и опис звездозора (телескопа). У истом броју почиње приповетка браца-Јове „Из живота једног шегрта“ Песмама има у том броју шест и то од Сомборца Милана „Мајка и чедо“, од Јов. Манојловића „Један Воја...“ (уз слику), даље с мађарског песма „Два наследника“ (још ће се наставити) па од самог чика-Јове „Пливач и жаба“ (са сликом); затим „Редуша“ од Милице Ј. (са сликом) и најпосле „У долини“ од Ранка из Сомбора. Довршена је у овом броју чика-Ђурина приповетка „Радојица“. Има још и два мала чланчића: „Хокус-покус“ и „Како се гуљи плута (јагњета)“, оба са сликом. Пред крај је још испраћен Рајковић са неколико искрених и топлих речи. — У 16. је броју слика „Из доба старих Римљана“ и уз њу опис, како су Римљани писали. Даље се наставља браца-Јовина прича „Из живота једног шегрта“; долазе затим четир записана Ненадовићева па се онда настављају „Два

наследника“. Под насловом „Редарство јавног благостања у природи“ говори С-ст по Брему о мувама, мушицама и сржним зољама. Има даље чика-Јовина песма „Зашто? — Зато“ са сликом па онда долазе 7 анаграма Абу-а Каземовића из године 1853., кад је био првошколац; песмица Суботичанина Јована Манојловића „Лакше иди“ и чика-Јовина песма „Пастирка из околине Книрске“ уз слику. За овим су насликане мале каруцице, што их је добила мала принцеза од свог деде, краља Фрање Јосифа I., кад јој се почетком месеца Септембра о. г. п. р. навршило три (а не, као што ту стоји две) године. Има још две песмице, и то једна од Деспине „У споменицу Ленки Г.“ а друга од Ј. „На студенцу“. Међу тим песмицама је приповетчица „Мушице и комарци“ а има даље још и приповетка Ђ. С. Натодског „Ако си прав, не бој се претње.“

Родољуб има у 9. броју овај садржај: „Бачијање“ од Рође; „Мученици“ [Шта су Хришћани патили] од чика-Васе: „Палидрвца“, приповетчица по руском од Мих. М. Стевановића; „Мало о мувама“ од чика-Васе и најпосле „Труди се“ животне максиме у стихових дељенога Љ. П. Ненадовића. — Бројеви 10. и 11. изашли су уједно и доносе на челу слику сиромашне Херцеговке с дететом. Даље је „Нешто о кромпиру“ по немачком од Веље, па „О добром црнци“, приповетчица по немачком од С. Љ. Р.; долази затим приповетчица с француског „Две јабукe“, превео учитељ Васа Голубовић, па онда по немачком „Рак“ од Р. Љ. Р. У том су броју, као што се види, дотле мал те не све саме преводе и преводи, тек пред крај има неколико изворних прилога, и то најпре причаца чика-Васина „Научите оче наш!“ па затим „Плауг“ од Мих. М. Стевановића [са три слике]. Има и у овом двоброју записа Ненадовићевих, четир на броју. Под рубриком „Поуке“ има причаца Јов. М. Поповића „Не буди брз у говору“. — 12. је броју ово садржај: „Зека Буљубаша“ од Јовића; песма „Србиново благо“ од Београђанина К. П., којег је песничка машта толико занела, да је кадар пољубити читаву „брда, пољане и шуме“; чланчић „Роса и слана“ по немачком од С. Љ. Р.; приповетчица „Поштуј своје родитеље!“ по руском од М. М. Стевановића; „Живи предсказивачи врева“ од чика-Васе. Под „Ситницама“ је хуморешчица „Зашто је крмача појела прасице“ од Чика-Васе.

Стармали је 22. броју на челу донео Змај-песника песму-споменицу покојном честитом књижевнику Ђорђу Рајковићу. У том је броју у подлиску довршена хумореска Драге Гавриловићеве „Разуме се ону лепшу.“ 23. је број почео а 24. наставио у подлиску хумореску „Како је Љубиша остао без ручка и без вечере“.

Школски лист има у 8. броју чланак „Школа и живот“ од Н. К. М.—а, народног учитеља из Т. Вечеја. Затим долази некролог незаборављеном Рајковићу па чланак уредника Н. Ђ. В-а „Прво српско забавиште и рад у њему.“ Настављен је затим „Глас из Босне II.“ и саопштио је уредник податке о народним школама српским у Сомбору 188³/₈ школске године. Има даље „Приправничка химна“ Ивана М. Поповића, па су онда на реду „Школске вести“ па „Нове књиже“ па „Разно“ па „Некролог“ [† Атанасије Иванчић, послужени учитељ у Лалићу] па „Упражњена учитељска места“.

Учитеља смо за овај месец добили само бр. 14. и 15. У 14. има беседа, којом је Пет. М. Никетић отворио трећу учитељску скупштину, на којој је било до 160 учитеља и око 60 учитељаца. Даље су у та два броја још чланци: „Ствар о буквару“, „Уписивање деце у школу“ па записници треће учитељске скупштине и поздравни истој скупштини.

Српкиње нисмо добили за овај месец ниједан број.

Женски свет [бр. 5.] има чланке: „Шта све могу да раде женскиње?“ [Наставиће се]. — „Забавиште“. — „Мек и тврд хлеб“. — „О једу меса за време помора и заразе“. — „Женскиње у трговини“, од Д. С. — Рад добротворних задруга. I. Сркиња Новосаткиња, II. Ст.-Бечејкиња, III. Румкиња. — Листићи су пуни бележака из друштва, зарад здравља, за домаћице, за матере, и т. д.

Бележимо овде нов књижевни лист: **Српство**, којег је 1. број изашо 15. августа у Београду. Власник и уредник му је Милошко В. Веселиновић. Излазиће двапут месечно (1. и 15. дана у месецу). Цена до краја ове године за све крајеве, где Срби живе, 5 динара, за остале државе 8 динара. Рукописе ваља слати уредништву, а претплату уреднику или Кости А. Шуменковићу трг., „Београдска улица“, број 16.— Ма да стоји на челу листа изрично и то, да се лист даје у замену, ми га нисмо добили од уредништва, него ипак с друге стране. — Из програма листа тога бележимо ово: „Срп.“ ће у почетку, као што је у огласу већ јавило, отпочети с мањим и у мањем облику, а у току времена све ће се више и више увеличавати умним радовима, те с овима и величина облика ће ићи напредно. Заступаће по самом свом имену укупно Српство, где га год и колико има, књижевним радом. Доносиће првенствено расправе и студије: историјске, етнографске, географске, филолошке, путописе и описе старина по српским земљама, обичаје, песме, игре, играчке, митологију и све из срп. друштвеног живота, што сачињава и карактерише срп. народност, што расветљава друштвени живот Срба из најстаријих времена па до данас. Биће изнад свију унутрашњих партијских и месних страсти, не обазирући се ни на разлику у вери. Ако нађе достојног одзива у срп. народу, доносиће лист и слике српских старина и уопште свију знатијих и историјских места и догађаја (види 33-и број нашег листа на страни 1106.). Програм је заиста диван. Ми га у начелу оберучке прихватамо. Садржај 1. броју је ово: I. Одељак за народне песме и њен значај, пише М. С. М. — II. Одељак географско-етнографски, пише М. В. Веселиновић: Стара (права) Србија. — III. Одељак за обичаје и митологију, пише М. В. Веселиновић: Слава. — Књижевни огласи. — Из садржаја видимо од прилике, шта се хоће. Читали смо у неким нашим листовима, како нису задовољни с првим овим бројем. То је одвећ строга пресуда за првенче у том послу; а заиста је грешка у нас, да се покреће лист такав. Друго је нешто, што ми морамо да приметимо и што нам бриге задаје, а то је, што смо једном приликом већ приметили: не видимо ту старијих и више опробаних снага. У тај пар, када се овај лист покреће, оснива се у Београду друштво св. Саве с истом тенденцијом. Нек нам се не замери, што ћемо искрено рећи, да би смо волели баш ради саме ствари, да се оставило том друштву, да такав лист покрене. Буде ли „Српство“ радило мимо друштва св. Саве, сумњамо, да ће успети. Не пригрли л' га Св. Вуловић, П. Срећковић, Драгиша Милутиновић, Св. Николајевић, Мих. Валтровић, Ст. Новаковић, И. Руvaraц, Ђорђе Кретић, М. Ђ. Милићевић, Маринковић, и други, који су већ показали, да у том правцу хоће и умеју да раде, лист ће рањати. Боже сачувај, да ми запињемо за личне способности уредника „Српства“ и његова сарадника М. С. М., али далеко више налазимо гаранције у друштву, као што је друштво св. Саве, него у приватном подухвату, које треба огромне и моралне и материјалне потпоре већ и баш у самом почетку. Таке потпоре и може и треба да нађе оваки лист у друштву св. Саве и у самој држави. Но како је уредник тога листа уједно и члан одбора друштва св. Саве, надајмо се, да ће „Српство“

можда постати органом тога друштва. -- Добили смо и 2. број са овим садржајем: I. Одељак етнографски, пише М. С. М. „Види“. II. наставља се „Стара (права) Србија.“ III. наставља се „Слава“. IV. Одељак историјски, пише М. С. М. „Вера у Срба до хришћанства“. V. Одељак за народне песме и игре, пише М. В. Веселиновић. „Доржанка“.

Застава [бр. 117.—134.] увела је од 1. августа опет једну новину, и то: уредништво је удесило свој број од петка само за народ у ужем смислу, т. ј. за ратаре, па је отворило и претплату на тај број месечно за 1 чор., а трговачко-занатлијски део, који је досад излазио у броју за петак, излази у броју за среду. У тим бројевима донео је Ј. Н[анчић] неке прилоге за познавање српске прошлости у Банату: црте из устанка банатских Срба од године 1808. „Овај знаменити устанак“, вели он у примедби, „који је са издајства у почетку свом угушен био, данашњем је поколењу готово савиш непознат, а од велике ње вредности било, да се упознамо са мислима и тежњама наших дедова. У том послу придржаваћемо се историје; али и народне традиције и у неколико књижевне слободе.“ Ми смо слободни приметити, да би добро било назначити, које је историја, које традиција, и т. д. Ту је према томе у лиску 117. броју из тих црта прва: „Народна депутација код вршачког владике“, у 121.: „Завера“, у 125.: „Велики народни збор“, па у 129.; „Свршетак устанка“. А у 113. један листак из историје банатских Срба: „Српско краљевство у Банату у XVI. веку“. — У лиску 118. бр. има од Слободана чланак: „Књиге староставне. [О уважању мађарског језика у српске основне школе пре 1848. год.]“. — У лиску бр. 122. превео Н. М. [у Черевећу] од Емила Золе: „Лила“. — У 124. има од Ј. Т. уводни чланак: „Да чујемо реч од Матице“, где се захтева да „Матица“ расписне нарочиту, па ма и мало већу награду за књиге, које ће говорити о питањима: 1. у чему назадује наш ратар и шта би могао учинити, да поправи своје стање, 2. то исто за занатлије, и 3. то исто за наше трговце. То су питања савим сувремена и оправдана. Али теме те нису нове. У првој свесци књига из Коњевићеве задужбине, „Матица“ добровољно је обратила пажњу на све потребе, које треба да узму на око писца таквих књига. Писац тога чланка, Ј. Томић, подгрејао је тај свој уводни чланак и у гл. скупштини „Матичиној“ и опет као нешто ново. Чему градити се вођом са предлозима и таким, који се очевидно извађају. У првој седмичкој књига Коњевићеве задужбине не може се на пречац изцрпети све, што је нужно народу. Ми не видимо, да је ово, што је у тим књигама досад изишло, неужније за народ. — У 132. и 134. броју пише неко рецензије на представе срп. народ. позоришта у Меленцима. Знак, да има, ко и у мањим местима води достојну пажњу па „народно мезимче“?

Наше доба [бр. 90.—103.] има у 91. бр. од Ј. Игњативића чланак: „Митрополит Вићентије Јовановић“ [види 92. бр. „Браника“]. — У 92. и 97. „кућа и школа“ по нем. К и М—ћ. — У 94. од П. Ј. К. [у Чалми] песма „На гробу општезаслужном старинару-књижевнику Ђорђу Рајковићу“ и од Диме [у Паризу] о „Панамском каналу“. — У 95. од М. неколико песама, и од III. с мађарског пртица: „Како је деда-Грга изгубио славу“. — У 100. бр. пише Ф. о „срп. позоришту у Босни“, па се баца на цео босански српски народ блатом, што нечије позоришно друштво није тамо прокопсало.

Браник (бр. 88.—101) има у лиску бр. 83. говор А. Хацића на опелу Ђорђа Рајковића у св. успенској цркви у Новом Саду 29. јулија о. г. и хумореску од Овренца: „Суве пљиве“. — У лисцима бр. 89. и 90. прерадио Р. чланак по географу немачкому др. А. Опелу: „Када ће се земља напу-

нити људима?" — У 92. броју написао М. расправицу о „ми-
троболиту Вићентију Јовановићу у српској књижевности“.
(Види 91. број „Нашег Доба“.) Пређашњи историчари нашли
су били, да је исти митрополит био издајца православља;
најновији, и то свештеник Димитрије Руварац, добио је под-
така, да је Вићентије био баш најревноснији поборник пра-
вославља. То му је дало повода, да нападне и пређашње исто-
ричаре, па чак и Лазу Костића и Матицу и свакога, који се
држао онога, што је он тек сад побио. Ша сад ево М. свим
разложно брани песника „Пере Сегединца“, што је и у тој
својој драми карактерисао Вићентију као издајцу, и добро
примењује на то питање: Да ли је Вукашин убио Уроша? До-
каже ли се, да није, као што ће по свој прилици бити, суде-
ћи по најновијим истраживањима, кога ћемо кривити са до-
садањег можда кривог мњења? Шта ћемо радити с Урошем,
кога баш због тога слави наша црква као свеца? Шта ли ће
радити свецари, који тог дана славе своје крсно име? — У
93. има листак М. С—ћа: „Месечар“. — У 97. израдио М.
А. М. по Волхскофери чланак: „Старо и младо“, где се го-
вори, колико ко по занимању доживи просечно година. — У
99. и 100. превео с чешког П. Алексијев приповетку Свато-
плука Чеха: „Разговор с милионарем“. Са задовољством бе-
лежимо, да се у нас од неко доба више капа негида до
сада обраћа пажња словенској књижевности, те се све више
отуд преводи у српски. А од свију чешких писаца биће у нас
највише преведено од Сватоплука Чеха, највише, регби, тру-
дом Павла Алексијева. — У листу броја 100. прештамана је
из нашег листа песма Вл. М. Јовановића: „Почетак“.

Глас народа у сва четири своја броја овог месеца има у
подписку приповетку једног старог новинара „Двадесет и пет
година“, у којој се шибају односији у Србији за време мини-
стровања тако званог каплара Николе. Иначе има у свим до-
садањим бројевима тога листа пуно лепих и поучних чланака
за народ. По стилу бисмо рекла, да их махом пише сам уред-
ник Панта Поповић, који уме за народ писати као ретко ко.

Napredak је у сва три броја овог месеца (у бројевима
22.—24.) наставио Киринов чланак: „Развитак пучког школ-
ства, нарочито у препороду нашег народа“; у 22. и 24. је на-
стављено. „Кратко извешће о фито-географском излету у Под-
горје“ од Драгутина Хирца, а у 24. је наставак Ђурчићева
„Пуца у Црну Гору на цетињску учитељску скупштину“. У
22. броју коментује Јул. Кемпф 87. комад читанке другог раз-
вреда „Село и сељаци“. На челу 23. броју има чланак Јул.
Кемпфа „Учитељ и путовање“, а исти број доноси пред крај
и предавање В. Бека „Господарство у пучкој школи“. У 24.
је броју саопштен записник изванредне главне скупштине учит.
друштва поджуланије Сисачке и града Сиска — Књижевне
smotге број 8. приказује и оцењује пре свега расправу Сте-
вана Басаричека под насловом „Педагогија Херберта Спенсера“,
па онда прве три свеске часописа „Paedagogische Zeit-
fragen“, што издаје бечка књижара Pichler's Wittwe et Sohn;
тај часопис излази у свескама по три до четири табака а до-
носи анонимне расправе о школским питањима, која су баш
на дневном реду. Даље приказује „Књижевна smotra“ „Прву
зорну рачуницу к рачуналу за први разред пучких школа“,
коју је саставио Фрањо Шимуновић; па расправу Миливоја
Шрепела „Акцента и метар јуначких народних песама“; даље
„Deubner's Sammlung klassischer russischer Schriftsteller“
и то прву свеску, у којој је Соловјевљева „Историја Петра I.“
Најпосле је у том броју почетак оцене на дело „Das Russland
der Gegenwart und Zukunft von H. Neelmeyer-Vukassowitsch“.

Iskre су овог месеца изашли бројеви 15. и 16. На челу
15. броју је „Sielo“ од уредника Н. П[имић] а, у којем се

приказује и оцењује Кумичићева „Сирота“. У оба броја овог
месеца настављени су „Пути М. Павлиновића год. 1867. до
1875.“ [Андријевици, Брод, Коланица]. Број 15. доноси и две
Хорацјево оде [Od lib. I, 15.; u lib. I, 35.], које је „по из-
ворном мерилу на хрватски језик приредио“ В. Перић; у 16.
је броју у преводу истога Перића и 17. ода друге књиге.
Пред сваку оду метнуо је преводилац кратак садржај у прози
и повод песми и напак метра, а додао је осим тога после
сваке песме „Опаске“, у којима коментује поједина места и
нарочито разјашњава митолошка лица и персонификације.
[Као што је познато, у нас је Хорацјево оде у изворном ме-
тру превео Стеван Лазић и његов је превод издала „Матица
Српска“ још године 1862.; превео је неке и покојни Хаџић-
Светић]. Настављен је у 15. броју из 13. „Руски роман. I. Ј.
Толстој“, од С. Морског; најпосле је у истом броју опет из
13. настављен „Млади приморац“ из оставштине покојнога
Фра-Ивана Деспота, чију смо смрт читаоцима нашег листа
објавили ове године у 8. броју нашег листа на страни 276.
И 16. број има на челу „Sielo“ а у овом је реч о Царићевој
књизи „Слике из поморског живота“, која се ту препоручује
читалачкој публици. Из 14. броја наставља у овом броју М.
Сабљић свој „Мит у традиционалној књижевности хрватској и
српској“, а из 9. је у овом броју настављен „Венчић Мило-
вану“. На завршетку је у том броју уредникова прича „Про-
лећем“. „Viesti“ региструју нове књиге; ту је приказана и
136. свеска народне библиотеке браће Јовановића, као да су
у њој приповетке „Мавро Јакалије“ [треба: „Мавра Јокајије“;
могао је осим тога уредник боље погледати у свеску на би
регистровао, да је та свеска наставак 134. свеске].

Садашњост је у подписку 31. броја довршила Спилбер-
гову студију „О људима и ђудима“ а донео је у истом броју
и народну приповетку „Жена и свети Аранђео“, коју је по
причању Лаке Зорића из Забрђа у Босни прибележио Ђорђе
Светлић. 32. је број почео доносити а 33., 34. и 35. настав-
љају приповетку чешког приповедача Сватоплука Чеха под
насловом „Ласковачки властелин“ у преводу вреднога прево-
диоца Павла Надејског. Како се дружина нашег народног по-
зоришта бави од четири недеље амо у Великој Кикинди, то
„Садашњост“ доноси и оцене и реферате о позоришним при-
казима. Оцене те и реферате пише „А“. Ни он не може да
поштеди сироту „Матицу Српску“ и још „сиротије“ њене оце-
њиваче, на које се дигла баш систематична хајка. „А“ ни
више ни мање не понижава те оцењиваче, него им одриче
морал. Свакако морају по мњењу „А“ а, „неморални“ бити
они људи, који препоручују дело, што „не одговара ни нај-
притимивијим појмовима драме.“ Но питање је дабогме још
отворено, да ли су Јертићева „Четири милијона рубаља“ одиста
баш работа сасвим под нулом.

У Бачванину је овог месеца у подписку с Агом алте-
рирао А. Цаш. Од њега је у 32. и 33. броју „Жираг“. Од-
ломак из романа: „Младић од 50 година“. (Не можемо а да
не приметимо, да том Цашу није јасна природа адверба вер-
балних, док вели: „уздихућим гласом“, „смешећим гласом“).
У 34. је броју у подписку „Цртица из Гледстонова живота“,
под коју је потписан Б. У 35. броју у подписку реферује
Ага о вечерњој забави, коју су Сомборски учитељи 26. Ав-
густа приредили у почаст својим гостима, који се у Сомбор
били скупили на учитељску скупштину.

Српски Лист у свом 31. броју под рубриком „Књижев-
не вести“ врло се ласкаво изражава о нашем листу; ми не
можемо, а да му на пажњу, којом прати наш лист, уредно
не рекнемо хвалу. У истом броју довршује вредни наш са-
радник др. Томаковић свој одговор „Narodnom Listu“ у

ствари Србинства Качићева. У 32. броју под истом рубриком кратко а повољно приказује „Певесињу“ Филипа Ј. Ковачевића. У 33. броју одговара Томановић „Iskri“, која хоће да му побије тврдње, изречене у чланку „Фра Андрија Качић према Српству и Хрватству“. 34. бр. под рубриком „Књижевне вести“ доноси кратак и по заслуги најсимпатичнији приказ приповедака Лазаревићевих.

Панчевца писмо овог месеца добили ниједног броја.

У лиску 31. бр. **Гласа Црногорца** наставља Марко Драговић из 27. броја свој „Покушај за библиографију о Црној Гори“ и обећаје, да ће опет наставити, чим прикупи материјал. 32., 33. и 34. број имају у лиску наставке Балдачијевог „Биља цетињскога поља“. У 31. је броју настављен а у 32. довршен из нашег листа прештампани приказ Миклошићеве расправе „Die serbischen Dynasten Crnojević“ а у 33. броју под рубриком „Књижевност и наука“ саопштава Марко Драговић, да се у њега налази цела једна рукописна књига, која носи назив „Кривоуљ Иван-бега Црнојевића“; Драговић пита, да ли ће рукопис, који је предат уреднику Летописа (в. 29. број нашег листа на страни 970. доле под звездом) истоветан бити са тим, који је у њега, а обећаје, да ће о том рукопису првом приликом рећи коју опширније.

Србобран (бројеви 167.—187.) има ове занимљивије подлиске: у 167. броју приповетку П. Богојевића под насловом „Луда Мара“; у 168. од Симића успомену из једног дневника под насловом „Ружа“, у 169. успомену Николе М(арковића) на покојнога Рајковића; у 170. „Српску ствар“, у којој је Жарко „у алегорију заврио, како се неки наши Срби млитаво заузимљу за наше српске ствари, а овамо се за туђе до скрајности ешофирају“, па обећаје да ће „други пут у јаснијој и опширнијој слици представити такве жалосне појаве.“ С правом вели на то уредништво „Србобрана“, да „тако и треба, јер је скрајње време, да се озонира наш ваздух, који је згушћен развијем мијазмама“. У 171. броју од Симића слику из босанског устанка под насловом „Босанска сиротиња у туђини“; у 173. приповетку Сретена Данчића „Сретни грош“; у 174. од Симића слику из живота под насловом „Награђена верност“; у 175. од Граничара успомену Босну „Онамо, онамо...“; у 176. слику из српског граничарског живота од П(ере) Б(огојевића) под насловом „Сирота Мита“; у 177. споменицу протe Николe Беговића „На гробу попа Мила Мађерчића, српског свештеника Благајскога“; у 178. опет од Сретена Данчића „Сан и јава. Ђачке прилике и неприлике“. Бројеви 179.—185. немају подлиске. 186-ом је подлистак „Српски састанак на Јанковцу“ од Граничара а 187. га нема.

Гудало јавља на челу 8. броју смрт великана музичара Листа и доноси из Младенова пера стручан чланак „Глазба на нашој народној поворници“. Писац у овом чланку разложно пертрактује стару ствар о нужди засебног капелника и засебне капеле код народног поворишта. Штета, што се то све за овај мах не да извести. — Даље је приказан прилог овом броју, наиме 14. дело Толингероно: „Зачинка“ за виолици [гусле су гусле а виолина је виолина! прамеђујемо „Гудалу“] хармонијум и гласовир. Долази затим извештај о симфонијским концертима руског музикалног општества у Петрограду прошле сезоне; па животописке: Петра Чајковског Илића, најзнаменитијег живог композитора руског; Чеха Августа Виљема Амброса, композитора опере „Bretislav a Jitka“; и Карла Јосифа Липинског, славног [„Гудало“ каже: гуслара, а ми велимо:] виолинисте Пољака.

Право у свом 8. броју доноси ове прилоге. I. „Неколико питања о карактеристици крађе“ [I. Да ли треба вредност да

утиче на карактер крађе? II. Каква треба да је вредност крађе? III. Крађа писмена и исправа]. Од Ј. Ђ. Авакумовића. 2. „Оснивање правитељства српског од 12. августа 1807. год.“ 3. Одговор на саопштење: „Треба и уз тужбу за дуг од еспапа поднети уверење пореског надзорника,“ од Мих. Ј. Стојановића. 4. Разне одлуке судске. Под рубриком „Гласник“ саопштава Јован Аћимовић „Кратку реч В. Богшића у једном ученом друштву Париском.“

Одјек је овог месеца једно десетак дана прекинуо био своје излажење, јер је стари уредник Милан К. Станковић „изненадно напустио уредништво а прибављање докумената потребних новом уреднику захтевало прилично времена.“ Према томе су бројеви 48. до 52. изашли на време а од 52. до 53. прошло је богме и десетак дана. Како ни за то време нису новом уреднику стигла „потребна уверења“, то је преузео Стојан М. Протић, сарадник „Одјекса“, да неко време уредника заступи. Заступио га је само за 53. и 54. број а 55. и 56. већ је сигнирао нови власник и уредник Михаило Ђ. Мијовић. У подлиску се кроза све те бројеве наставља други део Ступијеве „Моје женидбе“. Под рубриком „Књижевност у бројевима 48. 54. оцењује псевдоним „Ј.“ Данићев превод Мантегациног Једног дана на Мадери“ те при крају из може „српској књижевности нимало честитати на овој најновијој добити, нити преводиоцу изразити захвалност. Једино“, вели „остаје хигијенска важност књиге а та је врло велика“

Општина доноси у подлицима бројева 81.—87. и 94. до 96. „Чудновату историју“ (не каже се одакле је, но биће да је превод с француског; још ће се наставити).

Сарајевски лист (бројеви 94.—107.) У подлиску 94. и 95. броја има превод криминалне приповетке А. Оскара Клаусмана под насловом „Картара“ (ћирилицом); 96. и 98. „Бутљивац“ с руског (латиницом); у 99. и 100. „Шта се зна о колерином отрову“, од дра А. Шварца (ћирилицом); у 105. „Гласник“, под који је потписано, да је прештампан из „П. Ј.“ (ћирилицом); у 106. „На балу“, прештампано из „В.“ (латиницом). Остали бројеви немају подлиске.

Београдске општинске новине (бројеви 33.—35.) доноси у подлиску наставак Таљандијеве „Србије у деветнајстом веку“. 36. број нема подлиске, јер је изашао на пола табак због „штампарске селидбе“.

Мјесећник правниџкога друштва у Загребу. Бр. 8. садржај: проф. Војновића Расправа о задрузи у Француској, — поука за нас; Ј. Матасовића. Оврха на fundus instructus; Тита Феменића: Како се има поступати по прописих закона о маличном поступку, када странке попут свједока преслушање посве протусловно об истој околности исповједе? [Види Мјесећник бр. 5. о. г., где др. Стјепан Посиловић побија наворе писца овога чланка о истом предмету изражене. Сравни и 3. бр. о. г.] — Осим тога белешке из правосуђа а, грађанског, б, менбеног и трговачког, в, казненог, и г, управног. У књижевности приказује др Вил. Винтер: Менбени закон, од проф. дра Франа Врбанића.

Г Л А С Н И К.

Васа Јагасовић, народни добротвор. Од неко доба настанио се у Новом Саду нов народни добротвор, поштовани старина Васа Јагасовић. Јагасовић се родио у Осеку, године 1825. Живео је и трговао у Дреновцу. Својим поштеним трудом стекао леп капитал. Ово дана предао је нашој „Матици“ завештај, којим јој поверава капитал око шездесет хиљада фор., да после смрти његове „Матица“ рукује њим на добротворне цели. Заклада његова носиће име: „Заклада Са

WWW.UNILIB
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

рафине и Васе Јагазовића“. По два младића трговачког, два занатлијског и два ратарског реда имаће да се од прихода с тога новца годишње изведу на пут; осим тога уживаће годишње потпоре по 50 ф. новосадска трговачка болница, српско народно позориште и осечка сиротиња. Добротвор је наредио, да је сваки питомац његове закладе дужан вратити натраг новац, што је на њ отуд потрошен, али и то, дакако, ако узбуде могао, да би се тако и других још више помогло. Честита старина уписа се и за члана „Матице“, и ова, да би се колико толико одужила родољубљу његову, изабра га одмах у главној скупштини својој за члана управном одбору, а скупштина га поздрави искрено и одушевљено са: „Живи!“ Уз те гласове придружује се и наша најтоплија жеља, да бог поживи врлог добротвора свог милог народа!

(Српска учитељска задруга.) Учитељски збор, који се састао био крајем августа у Сомбору, решио је, да створи удружење под горњим именом. Цел је задруге, да негује школску књижевност, да се брине о даљем образовању учитеља и да новчано помаже све, што се са горњом целију слаже. Исто тако помагаће задруга оне личности, које су радећи у школи и око учитељства постали жртвом немоћи и оскудице. — Основаће у име тога свој лист, држаће зборове и предавања, основаће самостални учитељски фонд и приређиваће изложбе школских учила. Имаће редовних и почасних чланова, помагача и оснивача. На челу задруги стоји управни одбор од 15 лица, које бира скупштина. Фонд се издржава редовним уплаћивањем чланова, приходом од забављања и предавања, и чистим приходом с листа и с књиге. Скупштина је претресла и школску уредбу одбора петнаесторице и поднеће истом о том своје мњење са својим жељама и предлозима. Радиће око подизања малодечијих забавишта, хоће да се подижу епархијске школе за сирочад, да се крај кога манастира установи школа за слепе и глухонеми. Скупштина је била добро посећена, кад је, као што листови јављају, било тамо 167 које учитеља које учитељица. — Хвала вам, браћо учитељи, на таквој речи и тако лепом одушевљењу. Где је слоге и воље поред способности, каквих наше учитељство има, ту је и рада, и од рада плода!

(Пренос костију Вука Врчевића.) Задарском „Српском листу“ пишу из Котора, да ће се месеца октобра ове године пренети кости Вука Врчевића из Дубровника у Котор. Пренос ће предузети покојников син Стеван у синовљој благодарности а по жељи свог покојног родитеља. Добро вели уз то „Српски лист“, да не би лепо било, кад се уз тај чин не би придружило народно саучешће, како је заслужио честити покојник.

(Српска православна црква у Америци.) У више америчких великих градова има и Срба, понајвише Примораца и Црногораца. И они су прегли, да очувају свој дивни матерњи језик и мило српску народност. Тога ради постоји тамо у Сан-Франциску српска задруга и у Чикагу српско „Аксаковљево књижевно друштво“. Задарском „Српском листу“ пише отуд Крето М. Гончевић о подизању српске православне цркве у Америци. Вели: најзамашнији садашњи рад тамошњих

Срба је живо заузимање око подизања православне цркве у Чикагу. Већ је састављен привремени одбор за прикупљање добровољних приноса. У Чикагу је већ и без засебне православне цркве одслужена православна литургија; и одслужено је архимандрит Александар из Пловдива, умољен од тамошњих православних Срба. На служби било је осим православних Срба још и Грка, па и Срба католика, те и гдекоји радознао странац.

(Православни Чеси у Бечу.) У једном од прошлих бројева прибележили смо, како се православна наша вера шири међу Словенима, поглавито међу Чесима у Бечу. Веру ту шири прва чешка политична задруга у Бечу. Председник јој је др. Драгутин Живни, уредник „Parlamentär“-а, листа, који најживље заступа словенске интересе и у политичном и у просветном пољу међу народима, који разумевају немачки језик. Потпредседник је задруги тој: Већеслав Новак, а тајник: Већеслав Кубик. Задруга та приређује у уторак 16. (28.) септембра ове године у 8 сати у вече у задружној дворани (I. Reichsrathstrasse, 3.) светковину у част спомену православног чешког кнеза св. Већеслава. И у нашим листовима изашао је позив на све Србе, да учествују на свечаности тој браће нам православних Чеха. На свечаности ће се говорити чешки, руски, српски, бугарски, словачки и словеначки. „Браник“ пропраћа позив тај речима: „Ово је успомена на славну и тужну прошлост чешку од пет стотина година. И Срби, кад се са пет стотина година натраг врате, наилазе славне али и тужне дане у својој историји. Спомен Чеха буди и у нашој души спомене народне. Чеси овом светковином славе некадањи спомен свога православља, времена Хусова учења и страдања, времена најсјајније народне борбе. Семе, које је пре 500 година у народ чешки бачено, као да хоће да проклијава. Православље се у име божије шири међу Чесима. Православни Словени томе се само радовати могу. Како се на њу позивају сви Срби, требало би, којима може бити, да се овом позиву и одавоу“.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Попреје Вука Ст. Караџића) готово је, као што јављају Т. Везилић-Суров и С. Јовановић из Беча, који се, као што смо у своје време прибележили, латили тога, да израде попреја у гипсу многих наших знатних личности. Препоручили смо и онда ту намеру врлих подумача, сада препоручи наше и ничије и не треба, јер је чист приход тога подuzeћа намењен фонду друштва св. Саве. Израђивачи кличу српском народу: „Оснужмо овим подuzeћем фонд светог Саве, да обезбедимо опетанак српских народних школа. Подигнимо скроман споменик нашем великану, — творцу српске литературе и језика!“ — Попреје је у природној величини од алабастер-гипса, а стоји заједно с опремом ф. 3-60. Преплата се шаље унапред г. С. Јовановићу (Wien, V. Trapelgasse, Nr. 1.)

САДРЖАЈ: Дуга. Песма Вл. М. Јовановића. — Под образном. Приповетка. Написала Милева Симића. (Наставак.) — Цртице угљеном. Од Хенрика Шенкјевича. С пољског превео Рајко. (Наставак.) — Ново купатило у Бачкој. Од М. Петровића. — Листак. Писма Вука Стеф. Караџића Лукијану Мушицком. Износи на јавност Миливоје К. Бранковић. XII. — Листићи. Месечни преглед периодичне српске и хрватске књижевности. Месец Август. — Гласник. — Позориште и уметност.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 новч. на по године, 1 ф. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.